

4. Райс М. & Стюарт Дж. Психологічне благополуччя у професійній діяльності: моделі та підходи. *Психологія сучасності*. 2018. №3(5). С. 31–39.
5. Шульц Р. Професійне вигорання і стресостійкість. *Практична психологія*. 2019. №10(3). С. 22–27.

## **ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ З РІЗНИМ ТИПОМ СПРЯМОВАНOSTІ**

**Чинчик К. Г.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка  
katerinka1929@gmail.com*

Сучасна дійсність, диктуючи свої умови, висуває суспільству дедалі нові вимоги. Для керівництва та управління необхідні неабиякі особистості з яскраво вираженими організаторськими навичками, внутрішнім прагненням до соціальної активності, здатністю до тривалої емоційної, вольової, інтелектуальної та фізичної напруженої роботи задля досягнення своїх цілей, здатні пропонувати нестандартні ідеї та вести оточуючих за собою. У момент соціально-політичної та економічної кризи одним із завдань вищої освіти є формування конкурентоспроможної особистості, готової брати на себе роль лідера; підготовка до життя; виховання прагнення до інтелектуального та творчого саморозвитку, самовизначення та самоактуалізації.

Мета – теоретично вивчити та емпірично дослідити психологічні особливості лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості. Відповідно до мети нами визначено ряд дослідницьких завдань:

1. Проаналізувати особливості лідерських якостей особистості, їх ролі в професійному становленні майбутнього педагога, чинників та закономірностей формування лідерських якостей майбутніх педагогів.

2. Описати методичні основи та психодіагностичні методики дослідження психологічних особливостей лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості.

3. Проаналізувати результати емпіричного дослідження психологічних особливостей лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості.

Об'єкт дослідження – особливості лідерських якостей особистості. Предмет дослідження – психологічні особливості лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості. Гіпотеза дослідження – тип спрямованості майбутніх педагогів визначає розвиток їх лідерських якостей. Зокрема, студенти зі спрямованістю на себе, імовірно, характеризуються зниженими

показниками лідерських якостей, не сформованою мотивацією досягнення, зниженими показниками саморегуляції, не адекватною самооцінкою при нестачі розвинутих комунікативних і організаторських здібностей.

Для розв'язання поставлених завдань та досягнення мети нами використовувалися загальнонаукові методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення науково-теоретичних та емпіричних даних) та методи емпіричного дослідження (опитування) та статистичної обробки даних (критерій  $\chi^2$  – Пірсона, t-Ст'юдента).

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів дослідження у практичній діяльності педагогів закладів вищої освіти, направлених на оптимізацію професійної підготовки студентів, врахування їх індивідуально-психологічних особливостей у процесі формування професійно важливих якостей, набуття і розвитку професійних умінь, розвитку лідерських якостей.

Для діагностики психологічних особливостей лідерських якостей студентів педагогічного коледжу з різним типом спрямованості використані наступні методики у відповідності до визначених компонентів даного явища: 1) тип особистісної спрямованості – передбачає застосування методики визначення домінуючого типу особистісної спрямованості (за Б. Бассом); 2) загальний показник лідерських якостей – передбачає застосування методики «Діагностика лідерських здібностей» (за Є. Жаріковим, Є. Крушельницьким); 3) мотиваційний компонент лідерських якостей – передбачає використання Опитувальника «Вимірювання мотивації досягнення» (за А. Мехрабіаном); 4) регуляторний компонент лідерських якостей педагогів – використання опитувальника «Стиль саморегуляції поведінки» (В. Моросанова); 5) рефлексивно-оцінний компонент – передбачає використання методики «Вивчення самооцінки якостей особистості» (Т. Дембо, С. Рубінштейн); 6) комунікативний компонент – використання методики «Дослідження комунікативних та організаторських схильностей» (за В. Синявським, Б. Федоришиним).

Узагальнюючи наявні теорії, виділено три основних підходи до вивчення феномена лідерства. Так, згідно з теорією лідерських якостей або з теорією «великих людей» лідери володіють певним набором унікальних особистісних якостей. Ситуаційний підхід дозволяє визначити, які стилі поведінки та особисті якості найкраще відповідають певним ситуаціям взаємодії у групі. Сучасні концепції лідерства фіксують увагу на дослідженні динаміки відносин між лідером та його послідовниками. Лідери нової парадигми здатні розкрити потенціал оточуючих людей і розвивати їхні лідерські здібності.

У парадигмі лідерських якостей студентів виокремлено компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, рефлексивно-оцінний та регулятивний, зміст яких дає змогу розкрити природу досліджуваної якості. Ціннісно-мотиваційний – комплекс мотивів і цінностей, які зумовлюють успіх та ефективність діяльності як лідера студентській групі та в організації в майбутньому, уможливають здатність студента до прояву себе як еталон. Когнітивний компонент містить обізнаність щодо змісту, показників і чинників лідерських якостей, особливостей їх прояву в майбутній професійній діяльності. Основними його чинниками є знання про себе (самопізнання), про власні можливості, які спрямовані на реалізацію цілей та прагнень у навчально-професійній діяльності; самовдосконалення та самооцінку. Рефлексивно-оцінний компонент визначає рівень сформованості самооцінки, власної значущості, пізнання себе і самореалізацію у процесі взаємодії. Регулятивний компонент – комплекс здібностей із прийняття рішень і встановлення цілей, що сприяють цілеспрямованню колективу загалом, визначає здатність розв’язувати проблемні ситуації будь-якої діяльності в асертивний спосіб; контроль емоційних проявів у поведінкових ситуаціях. Він проявляється в незалежності, відповідальності, наполегливості (напористості), готовності до ризику і конструктивної агресії. Також, спираючись на визначені в наукових доробках погляди стосовно професіоналізації студентів-педагогів, нами виокремлено ще і комунікативний компонент, виходячи з важливості комунікативних процесів для професійної діяльності педагога.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. Ф. Психологічні особливості студентської молоді та проблеми професійної підготовки психологів-практиків. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. №4. С.8–11.
2. Губа Н. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери сучасної студентської молоді. *Психологічні перспективи*. 2009. Вип. 13. С. 93–99.
3. Моргун Я. І. Ціннісні орієнтації в структурі професійно-кар’єрного самовизначення юнаків та юнок. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України* / за ред. С. Д. Максименка. Т. XII, Ч. 6. К., 2010. С. 233–240.
4. Фройд З. Психологія сексуальності ; пер. укр. Є. В. Тарнавського. Харків: Фоліо, 2018. С. 53.
5. Чайкіна Н. О. Толерантність як особистісний потенціал адаптивних стратегій вчителя. *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works* / edited by M. A. Zhurba. Montreal: CPM «ASF», 2020. Issue 4 (9). P. 41.